

16.10.2024

UKA 2024/86
Pele Broberg, Naleraq

Uunga siunnersuut: Nalunaaquttap aalajangersarneqarnera pillugu Inatsisartut inatsisaata allanngortinneqarneranik Inatsisartut inatsisaat (Nalunaaquttat ingerlaqatigiiffiannut allamut ikaarsaarneq, aasaanerani nalunaaquttap atorunnaarsinneqarnera).

(Siumut gruppi)

Siullermeerneqarnera

Naleqqamiit Siumut Gruppi qutsaviginiarparput maanna siunnersuutaannut.

Naleqqamiit aamma qularingilarput ullumikkut siunnersuut suliarineranut kukkusumanermut annertuumut nassuerutiginninneq pisariaqarsimassasoq. Taamaasiornissinnut Naleqqamiit nersualaarniarpatsigit.

Kukkussutigisimasat nassuerutigisinnaanerit annernartuunngilaq.

Naleqqami ukiakkut 2022 Inatsisartut ataatsimiinnerani, immikkoortoq 17 samminerani, ersarissumik saqqummiivugut qanoq ajoqutaatigissanersoq, Danmarkimut qanikkusunneq aaliangiisoralugu nalunaaqutaq UTC -2 atornissaanut aaliangiineq.

Akerlianik innersuussigalugarpugut misissuinerit takutitaat aallaavigalugit UTC -3 atorlugu, aammalu aasaanerani/ukiaanerani nalunaaquttap nikisittarnera unitsinnissaa. Tamanna maanna siunnersuutigineqarpoq.

Naleqqamiit maluginiarsimavarput UKA2022/17 suliarinerani amerlanerussuteqartut sulisitsisut, timmisartortitseqatigiiffik aammalu Danmarkimi qanikkusutatik aaliangiinnermi aallaavigisimagaat. Naak paasissutissat annerusumik nikingikkaluartut, pingaarpoq siunnersuummut isummernerput tunngavilersussallugu.

Inuit Peqqissusaat

Siusinnerusukkut misissuinerit takutinnikuuat kræft-ernissaq ilimanarnerusarneranut ulorianaat¹, nalunaaqutarisassarinnngisaq kitaaniiffianiikkaanni. Iviangikkut kræfterneq taamatutaaq misissuinerit² takutippaat.

Nunatsinni kræftimut akiuineq Naleqqamiit pingaartipparput, tupigisimavarpullu misissuinerit takutereeraat nalunaaqutarisassarinnngisamut taamatut inissiineq, kræfteqarnissamut ulorianaatit annertusarneqarnerat.

Kræft akiorniaaraanni, Nalunaaqutaq **INUJAAT KALAALLIT** aallaavigalugit inissittariaqalerpoq.

Imminut toquttarneq

Naleqqamiit misissuinerit arlaqartut nunasiaataanerup kingunerisaanik imminortarnerup annertunerusarnera³ maluginiarnikuuarput. Kinaassuseqannginneq, neriuteqannginneq siunertaqannginnerullu kingunerisaanik imminortarnerit amerlanerusarlutik⁴.

Taamaammat pimoorussinerput kinaassuseqalernissatsinnut Naalangaaffinngornissatsinnullu qularineqarunangilaq.

Nalunaaqutarli aamma sunniuteqarpoq. Tupigisimavarpullu Ukiakkut 2022 immikkoortoq 17 samminerani, imminut toquttarneq aammalu nalunaaqutap inissinnerlutap kitaani inissisimanermi imminortarnerit annertunerusarnerannut misissuinerit innersuussagut soqutiginagit, Danmarkimut ataniarneq qanoq aqutsisuutigisimanersoq.

Misissuineq nutaaneq 2023-mi saqqummersoq⁵ aamma ersarissumik takutippaa, nalunaaqutap

---

¹ Gu et al. (2017),

² Giuntella and Mazzonna (2019)

³ Lawson-Te Aho, K., & Liu, J. H. (2010). Indigenous Suicide and Colonization: The Legacy of Violence and the Necessity of Self-Determination. *International Journal of Conflict and Violence*, 4(1), 124–133. <https://doi.org/10.4119/ijcv-2819>

⁴ Richardson M, Waters SF. Indigenous Voices Against Suicide: A Meta-Synthesis Advancing Prevention Strategies. *Int J Environ Res Public Health*. 2023 Nov 15;20(22):7064. doi: 10.3390/ijerph20227064. PMID: 37998295; PMCID: PMC10671466.

⁵ Reis DJ, Yen P, Tizenberg B, Gottipati A, Postolache SY, De Riggs D, Nance M, Dagdag A, Plater L, Federline A, Grassmeyer R, Dagdag A, Akram F, Ozorio Dutra SV, Gagnoli C, RachBeisel JA, Volkov J, Bahraini NH, Stiller JW, Brenner LA, Postolache TT. Longitude-based time zone partitions and rates of suicide. *J Affect Disord*. 2023 Oct 15;339:933-942. doi: 10.1016/j.jad.2023.07.080. Epub 2023 Jul 20. PMID: 37481129; PMCID: PMC10870927.

inissinnerlunneqartilluni imminut toquttarnerit amerlanerusut pisarnerat.

Imminut toquttarneq akiorniaaraanni, Nalunaaqutaq **INUIAAT KALAALLIT** aallaavigalugit inissittariaqalerpoq.

Aningaasarsiorneq

Kingullermik Danmarkimut ataniarnerup aqqanik nuannaarlutik, innuttaasut peqqissusaat soqutigingu aningaasarsiorneq pingaarnertullugu aalingiineq pivoq.

Naleqqamiit maluginiarparput pisortat suliffiuteqarfiutaat maalaarutigisaat akisunerusumik ingerlatsinermik kinguneqarsinnaasoq. Innuttaasut peqqissusaat kingulliullugu, sinneqartornissartik pingaarnertullugu pingaarnersiineq ersarik.

Taamaattoq allatut periarfissanik ammaassinissaa taakkartuutigerusupparput Naleqqamiit.

Tassami Kalaallit Nunaat 1985-imi EF-imiit aningaluarnikuulluni, suli Danmarkimut pituttorneq ilutigalugu, suli allanngortoqanngilaq.

Maanna periarfissaqalerpugut kitaq niueqatiginissaanik pimoorussinerusinnaalluta.

Unneqqarillutami tamatta nassuerutigisariaqarparput, pisortat suliffiutaat namminersortullu ajornannginnerunera ilutigalugu, akisunersiorlutik Danmarkimut niuertuaannarnerat. Nalunaaqutarlu nikisinneqassappat tusarniutaat malillugit, periarfissat nutaat pilersinneqarsinnaanerat atasinnguamilluunniit oqariatuutigingilaat.

Suliffik ataaseq assersuutigissavara. Air Greenland A/S. Ukiut qassit Danmark aallaavigalugu Kunuunnguaq, Norsaq maannalu Tuukkaq nunatsinnut angalasarnikuuppat? Angalaneq akikilliva?

Mittarfissualiorpugut, nunatsinnullu timmisartoq sulisuilu nuutsikkumangikkaat.

Mittarfissualiorpugut, ersarissumik naatsorsuutaalluni angalasussat amerlanerit, Danmark nunattalu akornani timmisarneq naatsorsuutigineqartoq Island aqqusaartalissagaat. Sooq taava Air Greenland Danmark aallaavigalugu eqqarsarnera aqutsisuussava?

Naleqqamiit maluginiarparput nunarsuarmi timmisartortitseqatigiiffiit anginersaat, United, nunatsinnut timmisalernissaat. Ilaa ilumut innuttaasunut pitsaanerunngila kitaanut sanilerisagut qiviarlugit, nioqqutissat akikillinissaa angalanerlu akikinnerusoq ugartulerlugu?

Naleraq

Qanorluunniimmi akisutigilerualuarpat Danmarkimut ataniartut aqutissaminnik pilersitsisaqqaarput.

Ullumikkullu takornarialerineq akikinnek Europamiit ujartorneqanngitsoq nalunngereerparput.

Angallannerup aqputai taakku nikinnaviangillat.

Amerika avannarleq nalunaaqutatigut qanillillugu periarfissat ujartorneqarsinnaanerit,
anginaasarsiorfiusinnaasut inerisarusukkaanni, nunap inuinit iluaqutissaa ujartorneqarnissaa
kissaatigaarput.

Niuernikkut ineriartortitsiniarutta, Nalunaaqutaq **INUIAAT KALAALLIT** aallaavigalugit inissittariaqalerpoq.

Paasissutissallu tamakkiisut pigineqareermata, Naleqqamiit innersuupparput una siunnersuut isikkumisut
akuersissutigineqassasoq.

Siunnersuummilu atuutilernissaa 27. Oktober 2024 angumeriniarlugu, Inatsisartut Siulittaasoqarfiat
sulingasuarnissaanik kaammattorusuppagut, aporfilersorneqarani aappassaanneerinninneq
pingajussaarinninnerlu piaarnerpaamik pinissaat suliareqqullugit.

INUIAAT KALAALLIT pillugit sulingasuarsinnaaneq takutitsigu.

Qujanaq

Pele Broberg